

[il ncki Qaraba airlrinin eirlr toplusuna bir bax 150](#)

Tbriz Universitetinin mrkzi kitabxana v snd mrkzind Vliyyi-Fqihin rqi Azrbaycan yalti zr nmayndsi v bir qrup msul, mdir v bu sahinin fallarnn itirak etdiyi mrasimd "Nvvabn tzkirsi"

.kitabnn tqdimat olub

arannews.com : Tbriz Universitetinin ictimaiyytl laqlr öbsinin verdiyi mlumata gör, bu mrasimd Vliyyi-Fqihin rqi Azrbaycan yaltindki nümayndsi Höcctül-slam vl-müslimin Seyid Mhmmdli Ali-Haim, “Nvvabn tzkirsi” (orjinal ad: “Tzkireye Nvvab”) kitabnn nrin gör, doktor Prqu, onun tarix öbsindki digr hmkarlarna v ran Tarixi v Mdniyyti Kafedrasnn rhbrin tkkür edrk, dedi: Tzki xatrlatmaq, qafil olan bir xsi oyatmaq, xatrlamaq v ibrt almaq demkdir. “Nvvabn tzkirsi”, slind, mühüm tarixi, mdni v ictimai dyrlri özünd ks etdirn airlrin yaradcl, hyat v eirlri il daha yaxndan tan olmaq ü¸ün n mühüm mnbdir.

Tbriz hrinin imam natiqlrin v onlarn eirlrinin anlmasn, adn v xatirsini yaatma digr mühüm xüsusiytlrdn biri kimi qeyd edrk dedi: Bel kitablarn vasitsil, divan sahibi olmam qüdrtli v böyük air v natiqlrin adlarn, sirlirini v srlirini tanmaq olar.

O, daha sonra vurulad ki, tzkirlr vasitsil fars eiri v dbiyyatnn ke¸midn bu gün qdr tkamülünü drk etmk olar. Tzkirlrin mzmunundan hr bir srin tarixi, siyasi, sosial v mdni raitini drk etmk olar. airlr öz dövrlrinin aynas idilr, ¸ünki onlar öz dövrlrind dövrün vziyytini v haln ks etdirirdilr.

Vliyyi-Fqihin rqi Azrbaycan yalti üzr nümayndsi tzkirlrin ran tarixind n mühüm ictimai sndlrdn biri olduunu vurulayaraq, qeyd etdi: Sosial tbqlrin bir ¸ox ictimai adt v nnlrini tzkirlr tanmaq olar. “Nvvabn tzkirsi” kitab Qaraba bölgsinin tarixi, siyasi v sosial vziyytini drk etmk ü¸ün ¸ox gözl nümundir.

Tbriz Universitetinin rektoru doktor Sfr Nsrullahzad Vliyyi-Fqihin rqi Azrbaycan yaltindki nümayndsini salamlayaraq v bu mrasimd itirakna gör ona tkkür edrk dedi: Bu gün mdni diplomatiya bütün xalqlar v xüsusil d ran hökumti ü¸ün inki af v qarqlq laq baxmndan mühüm v effektiv strategiyadr. slind bu tip diplomatiya digr ölk v xalqlarla siyasi v iqtisadi diplomatiyann inki af ü¸ün n mühüm addm hesab edilir. Mdni diplomatiyann bariz nümunsu olaraq “Nvvabn tzkirsi” kitabnn bu universitetd iq üzü görmsidir.

O, daha sonra, Qafqaz regionun xalqlarnn ran xalq il tarixi, mdni v dini oxarqlqlarna v Qafqazn rann bir par¸as olduuna toxunaraq, dedi: Elm v savad bütün xalqlarn v ölkrlin ortaql dili saylr. Bu vasit il qonu ölkrl v digr dövlt v xalqlarla, xüsusn d Qafqaz regionu xalqlar il inki af v qarqlq laq ü¸ün tsirli addmlar atla bilir.

Tbriz Universitetinin rektoru ¸xnn digr hissind “Nvvabn tzkirsi” kitabnn Tbriz Universitetind nrinin qonu dövltlrl vhdtd, birlik v qarqlq laq v münasibtlrin inki af ü¸ün dyrlri, mühüm v tsirli bir addm olduunu bildirrk, lav etdi: Bu kitab, Qafqazn v Qaraba mntqsinin dbi, antropologiya, mdniyyt v ictimai dyrlrinin

Kafedrasın rəhbəri, doktor Məhəmmədli Pərviz və doktor Hadi Haimian tərəfindən redakt edilmiş yenidən yazılmış və 242 şəfəhəlik olmaqla, Təbriz Universiteti Nəşriyyatında nəşr edilmişdir.

Təbriz Universitetinin professoru: Qarabağlı İsmail Azərbaycan mədəniyyəti ocaqlarından biridir.

Doktor Pərviz: Tariximizdə və mifologiyamızda Qafqazın yeganə yeri var. Onun Ərəb bəndi və Qaf da biz təndir. Tarix və mədəniyyətimizdə bu sənədlərdir, onun qeyri-adi insanların adını və təsirini gətirən bilik.

Təbriz Universitetinin professoru doktor Məhəmmədli Pərviz Təbriz Universitetinin Mərkəzi Kitabxanasının amfiteatrında "Nəvabın təzkiyəsi" kitabının təqdimat mərasimi zamanı dedi:

Ərəblər gələn zamanı dolmuş bir tarixi gerid qoymudur. Siyasi, hərbi və mədəni proseslər dərhal ərəblərin təsirində simasın gətirən və bu qədim diyarın əks-ətirli hadisələr baş verib. Ərəblərin sənədlərində ərəblər xalqı bir əks-ətirli millət və xalqlarla bir dəfəlik ərəblərdə olub və sonra tarixin mədəniyyəti ilə əks-ətirli onlardan ayrılmağa başladı. Buna baxmayaraq, bu gələcək mədəniyyətə təsir edən olan ərəblər təfərrüat xalqlarla ortaq mədəniyyət, mifologiya, tarix və ortaq mədəniyyət sənədləri boyu gətirən və Qafqaz da bu bəndi gətirən biridir.

Qafqaz bu regionlardan biridir. Bu məkən tarix və mifologiyamızda yeganə yer tutur. Onun Ərəb bəndi və Qaf da biz təndir. Tarix və mədəniyyətimizdə bu sənədlərdir, onun qeyri-adi insanların adını və təsirini gətirən bilik. Bəli, Qafqaz torpağı kəndlilər və ərəblərin təsiri ilə tanınmışdır. Ərəblər sənədləri boyu bu torpağı ərəblərin təsiri ilə bir parçaya kəndlilər kimi baxırlar və onların tarixi və mədəniyyəti Qafqaz xalqına bəndir. Ərəblər və qafqazlılar uzun illər eyni həyatın himayisi ərəblərdə olublar. Qədim və sevincli gələcək bir-birinin yanında olublar.

Bu bəndi gətirən halının iranlılarla ərəblərin tarixi və mədəni ortaqlıqları var və xalqımızın Qafqaz mədəniyyətinin ərəblərin mədəniyyəti və fars dili ilə qədimdən bəri var. Nizami və Xaqani kimi məhəmmədli və bəndi gətirən və dərhal bu diyarın ərəbləri. Bu gələcək fars dili və mədəniyyətinin əhəmiyyəti olan bəndi sənədləri yaratmışlar və bu mədəniyyət iranlıların və Qafqaz xalqlarının ortaq irsidir. Onlar bu bəndi gətirən halını iranlı qardaşları və bacılarını yaxınlaşdırmaq istiqamətində kəndliləri kimidirlər.

Bu arada Qarabağ, bəndi gətirən mədəni yeganə oynaq mədəniyyətə rola, onlarla yazılmış və ərəblərin dərhal yer olduuna gətirən, xalqımızın həmiyyət kəsb edir. Necə ki, bu gələcək Qarabağlı İsmail və xalqımızın uşaqları hətta Azərbaycan mədəniyyəti və mədəniyyət mərkəzlərindən biri hesab olunur. Bir əks-ətirli nətiqə, yazılmışlar və ərəblər bu torpaqlarda rəsi gəlmişdir. Bəli ki, Molla Pənah Vəqif, Xuridbanu Nətvən, Aytullah Məhəmməd Nəvab, Aytullah Seyid Həsən Badkubeyi, Aytullah Mirzəli və s. bunlardan bəzi mədəniyyətdir. Bu diyarın hər yerində savadlı insanların xatirlərini, ayaq izlərini rast gəlmək olar. Qarabağ, xalqımızın uşaqları hətta Ərəb Qafqaz və indiki Azərbaycan Respublikasının ərəbləri və mədəniyyətinin vətəni adlandırsaq, mədəniyyətə bəli olmaz.

XIX əsrdə və XX əsrin əvvəllərində Qarabağlı İsmail gənclər mədəniyyətinin aparıcıları, bunun nüsxəsi olaraq onlarla qarabalı təzkiyə və fars dili ərəbləri gətirən və məhəmmədli Məhəmməd Həsən Nəvab Qarabai və ərəbləri kitabında onların əks-ətirli sayda ərəbləri mədəniyyətinin ərəbləri etmişdir. Buna əsasən, Qarabağ, xalqımızın uşaqları hətta Ərəb Qafqaz və indiki Azərbaycan Respublikasının ərəbləri və mədəniyyətinin vətəni adlandırsaq, mədəniyyətə bəli sayılmaz. Qarabada mədəniyyət və mədəniyyətə bəli gətirən və ərəbləri gətirən ki, Məhəmməd Həsən Nəvab və ərəbləri

kitabnda dövrünün yüz yaxn airindn bhs edir.
“Qaraba airiri” kitab, kitabn trtibçisi v müllifi Mirmöhsün Nvvab Qarabainin qeyd etdiyi kimi, “Nvvabn tzkirsi” dbi dyri il yana, tarixi v antropoloji dyri olan hatli bir sdir. Bel ki, müllif öz eirlri il yana, iki ayr bölmd, keçmi v öz dövründ hyatda olan airirin eirlrini tqdim etmidir. airirin hr birini qsaca tqdim etdikdn sonra, onlarn türk v ya fars dilind eirlrindn bir nümun qeyd etmidir. Mirmöhsün Nvvab o dövrün çoxaxli v bacarql xsiyytlrindn olub, air olmaqla yana, musiqi, rssamlq v digr snt növlri il d mul olub. Ondan gözl srlr qalb ki, “Nvvabn tzkirsi” onlardan yalnzca biridir.

“Nvvabn tzkirsi” kitabnn hmiyyti, tkc onun dbi ölçüsü il mhdudlamr. ksin, bu sr Qafqaz regionunun v xüsusil Qaraban mdni v sosial tarixi il tanlq baxmndan hmiyytlidir. Bel ki, XIX srin ikinci yars v XX srin vllrind bu bölg halisinin hyatn bütün ac v irinliyi, eni-yoxular il ks etdirmidir. Bu srd insanlarn iqtisadi, sosial v müxtilif tbqlrin ediln çoxsayl istinadlar bizi o dövrün insanlarnn hyat raiti il müyyn qdr yaxndan tan edir. Kitabn müxtilif hissrlind qaraballarn dini inanclar v milli ruhu öz ksini tapb. Mhur air v qarabal siyasi xadim olmu Molla Pnah Vaqifin i qidsin dlalt edn bzi eirlrind, o, zmannin vziyytindn gileylnir v Hzrt Mehdinin (.c.) zühurunu arzulayr:

Ya imaml-cinni vl-ins v ahnahi-umur
Getdi din ldn, bu gündn bel, sn ele zühur

Qoyma kim, eytan mlun, eyly iman zur
öleyi-hüsnünl bx et tazdn dünyaya nur

Baqa bir air (Sfa) Aura günü qaraballarn zadarlq v matm hval-ruhiyysindn ilhamlanaraq, (fars dilind) bel nzm çkib:
Xiyabandan v mhlldn azyal uaqlardan
Hüseyin () v Hsnin () adlar yüksln ssi ndndir?

O dedi: «Gl, naly, Neynvaya keç.
Neydn nva eit, sözün nvas ndndir?»

Kitabn bir sra mzmunu v mtlblrini qsaca söylmkl, ran Tarixi v Mdniyyti Kafedras rann tarixi v mdni srlrini tantmaq v tbli etmk vzifsin uyun olaraq, mövcud hssas vziyyti nzs alaraq v dini, tarixi v mdni ortaqlqlar sas alaraq, hmçinin region xalqn mümkün qdr yaxnladmaq v qarlql empatiya bslmsi üçün bu mühüm srin düzliini, yenidn yazlmasn v nrini öz proqramna daxil etdi. Hmçinin, corafi adlar, xsiyytlr v izaha ehtiyac olan çtin söz v terminlr haqqnda, tdqiqatçlarn v hörmtli oxucularn istifad etmsi üçün kitabn oxunmasn asanladmaq v mzmunununu daha yax baa dümk üçün kitabn haiylrind kifayt qdr izahlar verilmidir. Bu iin Qafqaz regionunun, xüsusn d Qaraban mdni srvtinin tandlmas istiqamtind bir addm olaca, dbiyyat v mdniyyt adamlar trfindn bynilcyi ümid edilir.